

RESTAURAREA UNEI PLĂCI PENTRU O BAZĂ DE STATUIE IMPERIALĂ PEDESTRĂ DESCOPERITĂ ÎN CASTRUL AUXILIAR DE LA BUCIUMI (JUDEȚUL SĂLAJ)

EMANOIL PRIPON*

ABSTRACT: *The contribution presents the restoration and conservation operations of a plate for a pedestal imperial statue base, discovered in the auxiliary fort at Buciumi, Sălaj county. The fragments were glued with Sintolit while the final conservation was made with Paraloid B 72.*

KEYWORDS: *pedestal imperial statue base; restoration; conservation; Sintolit.*

REZUMAT: *Lucrarea prezintă operațiunile de restaurare și conservare a unei plăci pentru o bază de statuie imperială pedestră, descoperită în castrul auxiliar de la Buciumi, județul Sălaj. Lipirea fragmentelor de placă s-a realizat cu Sintolit, iar conservarea finală cu Paraloid B 72.*

CUVINTE-CHEIE: *placă bază statuie pedestră; restaurare; conservare; Sintolit.*

Castrul auxiliar de la Buciumi, situat pe frontiera de nord-vest a provinciei Dacia, se numără printre cele mai intens cercetate obiective din epoca romană de pe teritoriul României, beneficiind de o monografie arheologică publicată în limbile română și germană¹, un ghid de prezentare, tot bilingv², dar și de o monografie mumismatică publicată în limba română³ și în limba engleză⁴. La acestea se adaugă o serie de contribuții privind propunerile de reconstituire grafică ale unor părți ale castrului⁵ și a unor categorii de artefacte⁶, descoperite cu ocazia cercetărilor arheologice efectuate aici pe parcursul unei lungi perioade de timp⁷.

Implementarea proiectului *Circuitul castrelor romane din județul Sălaj*, a deschis calea unor noi cercetări arheologice, derulate pe parcursul anilor 2013⁸, 2014 și 2015⁹. În anul 2015, la intersecția căilor de acces din castru (*via praetoria* cu *via sinistra*), a fost descoperită o inscripție, mai exact o placă pentru o

* Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, emanoilprapon@yahoo.com

¹ Chirilă *et alii* 1972.

² Gudea 1997.

³ Găzdac, Pripon 2012.

⁴ Găzdac, Pripon 2012a.

⁵ Gyemant, Gudea 1984, p. 165–209.

⁶ Isac 1977, p. 155–172; Timoc, Bejinariu 2000, p. 345–357. Pentru lista completă a articolelor ce cuprind artefacte descoperite în castrul de la Buciumi, vezi Gudea 1997, p. 14–15, cu bibliografia aferentă.

⁷ Cercetările arheologice sistematice au debutat în anul 1963 și au continuat până în 1976. În paralel au fost realizate și lucrări de conservare primară la câteva dintre obiectivele cercetate din castru. În perioada 1996–1997, au fost realizate cercetări arheologice la clădirea comandamentului (*Principia*).

⁸ Bejinariu *et alii* 2014, p. 170.

⁹ Bejinariu *et alii* 2016, p. 124–125.

bază de statuie imperială pedestră, spartă în patru bucăți mai mari și altele mai mici¹⁰. Importanța acestei noi descoperiri rezidă din faptul că în text s-a păstrat numele complet al trupei care a staționat în castrul auxiliar de la Buciumi în secolul III d. Chr¹¹.

Placa pentru baza de statuie imperială pedestră a fost realizată dintr-o gresie calcaroasă. Acest tip de rocă, frecvent folosită ca materie primă de către lapicizi, este dură și destul de rezistentă la acțiunea de dezagregare a factorilor fizico-geografici¹². Cu toate acestea, datorită suprafeței relativ poroase, artefactele îngropate în pământ absorb sărurile solubile, care odată cu decopertarea, devin o sursă potențială de deteriorare. Fluctuațiile umidității relative determină migrarea sărurilor solubile către suprafață, unde acestea cristalizează, fapt ce duce la fragilizarea suprafeței piesei și compromiterea detaliilor ornamentale sau a textului¹³.

Înainte de restaurare, piesa în discuție s-a prezentat în stare fragmentară, cu întreaga suprafață acoperită cu depuneri humice și eflorescențe de săruri sub forma unei pelicule alb-cenușii (Pl. I. 1). Eflorescențele saline fixate pe suportul litic, au fost îndepărtate mai întâi în stare uscată prin periere cu o pensulă moale, operațiune urmată de spălarea cu apă. Fragmentele au fost lăsate să se usuce liber, ferite de acțiunea directă a razelor solare (Foto 2). Deoarece nu a fost constatată prezența biodeteriogenilor pe suprafața piesei, nu am recurs la tratamente de biocidare. De asemenea, starea foarte bună de păstrare a fragmentelor din inscripție, nu a impus utilizarea unor consolidanți.

Operațiunile de refacere a integrității piesei au fost realizate în aer liber, mai exact în *lapidarium*-ul Muzeului Județean de Istorie și Artă din Zalău. Înainte de începerea lipirii fragmentelor, a fost amenajat un spațiu sub una dintre pagodele *lapidarium*-ului, unde urma să fie expusă piesa.

Fragmentele rupte din inscripție au fost lipite gradual, de la baza inscripției către zona superioară (Pl. II. 3–4), folosind o rășină poliestică, denumită *Sintolit*¹⁴. În lipsa unui dispozitiv pentru ridicarea fragmentelor de mari dimensiuni, fixarea elementelor din registrul superior al inscripției, s-a făcut cu sprijinul mai multor colegi (Pl. III. 5–6), cărora țin să le mulțumesc și pe această cale.

Pentru evitarea pătrunderii lichidelor în piatră, se urmărește obținerea unei suprafețe compacte la interfața cu mediul înconjurător. În acest scop, fisurile și zonele lacunare sunt umplute cu materiale adezive. Această operațiune duce atât la îmbunătățirea rezistenței mecanice, cât și la blocarea accesului apei în structura materialului. În acest scop, am folosit o pastă obținută prin amestecarea unei părți de *Sintolit* cu praf de piatră de același tip.

Zonele cu lipsuri mari, cum ar fi colțul din dreapta sus a inscripției, nu a mai fost completat (Pl. IV.7).

Așa cum se știe, apa este unul dintre factorii importanți în procesele de degradare a pietrei¹⁵ (dizolvarea calcitului, transportul sărurilor solubile, transportul reactivilor acizi din mediul poluat, îngheț-dezghet etc.), operația de conservare finală a suprafeței expuse (hidrofobizare) este foarte importantă. Deoarece placa pentru baza de statuie pedestră este protejată de acțiunea directă a apei meteorice prin expunerea ei în *lapidarium*-ul Muzeului Județean de Istorie și Artă din Zalău, am optat doar pentru o ușoară hidrofobizare a suprafeței prin pensulare cu *Paraloid B 72*.

BIBLIOGRAFIE

Bejinariu *et alii* 2014

I. Bejinariu, D. Băcuț-Crișan, D. V. Culic, *Șantierul arheologic Buciumi „Grădiște”*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2013*, Oradea, 2014, p. 170.

¹⁰ Bejinariu *et alii* 2016, p. 125.

¹¹ Piso, Deac 2018, p. 758–759.

¹² Wollman 1996, p. 259.

¹³ Plenderleith, p. 456.

¹⁴ Vezi Catalogo 2014, p. 25.

¹⁵ Olteanu 2015, p. 46–51.

- Bejinariu et alii 2016 I. Bejinariu, H. Pop, D. Culic, E. Pripon, D. Băcucet-Crișan, D. Deac, *Șantierul arheologic Buciumi „Grădiște”*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2015*, Târgu-Jiu, 2016, p. 124–125.
- Catalogo 2014 CTS. *Prodotti attrezzature ed impianti al servizio del restauro*, Milano 2014.
- Chirilă et alii 1972 E. Chirilă, N. Gudea, V. Lucăcel, C. Pop, *Castrul roman de la Buciumi. Contribuții la cercetarea limesului Daciei Porolissensis/Das Römerlager von Buciumi. Beiträge zur Untersuchungen des Limes der Dacia Porolissensis*, Cluj, 1972.
- Găzdac, Pripon 2012 C. Găzdac, E. Pripon, *Castrul auxiliar de la Buciumi*, Cluj-Napoca, 2012.
- Găzdac, Pripon 2012a C. Găzdac, E. Pripon, *The Roman Auxiliary Fort at Buciumi (Roman Dacia, Romania). Coins in archaeological context*, Oxford, 2012.
- Gudea 1997 N. Gudea, *Castrul roman de la Buciumi/Das Römergrenzkastell von Buciumi*, Zalău, 1997.
- Gyemant, Gudea 1984 A. Gyemant, N. Gudea, *Castrul roman de la Buciumi. Propuneri pentru o reconstituire grafică, I-IV*, în: *ActaMP VIII*, 1984, p. 165–209.
- Isac 1977 D. Isac, *Terra sigillata din castrul roman de la Buciumi*, în: *ActaMP I*, 1977, p. 155–172.
- Olteanu 2015 Iulian Olteanu, *Piatra în patrimoniul românesc: degradări specifice și tratamente adecvate*, Editura ACS, București, 2015.
- Piso, Deac 2018 Ioan Piso, Dan Deac, *Eine neue kaiserliche Statuenbasis von Buciumi und Caracallas Reise nach Dacia Porolissensis*, în: C. S. Sommer/S. Matešić (Hrsg.), *Limes 2015. Proceedings of the XXIII. International Limes Congress Ingolstadt 2015. Akten des XXIII. Internationalen Limeskongress in Ingolstadt 2015. Beiträge zum Welterbe Limes Sonderband 4/II*, Mainz 2018, p. 756–762.
- Plenderleith H. G. Plenderleith, *Conservarea antichităților și a operelor de artă*, (Partea a III – a, Siliciul și materialele legate de acesta), f.a.
- Timoc, Bejinariu 2000 C. Timoc, I. Bejinariu, *Cercetări arheologice în principia castrului roman de la Buciumi*, în: *ActaMP 33/1*, 2000, p. 345–357.
- Wollman 1996 V. Wollman, *Mineritul metalifer, extragerea sării și carierele de piatră din Dacia romană*, Cluj-Napoca, 1996.

Pl. I. 1. Placa pentru bază de statuie imperială pedestră, înainte de restaurare.

Pl. I. 2. Placa pentru bază de statuie imperială pedestră, după înlăturarea depunerilor humice și a sărurilor.

Pl. II. 3. Placa pentru bază de statuie imperială pedestră (jumătatea inferioară), în timpul restaurării.

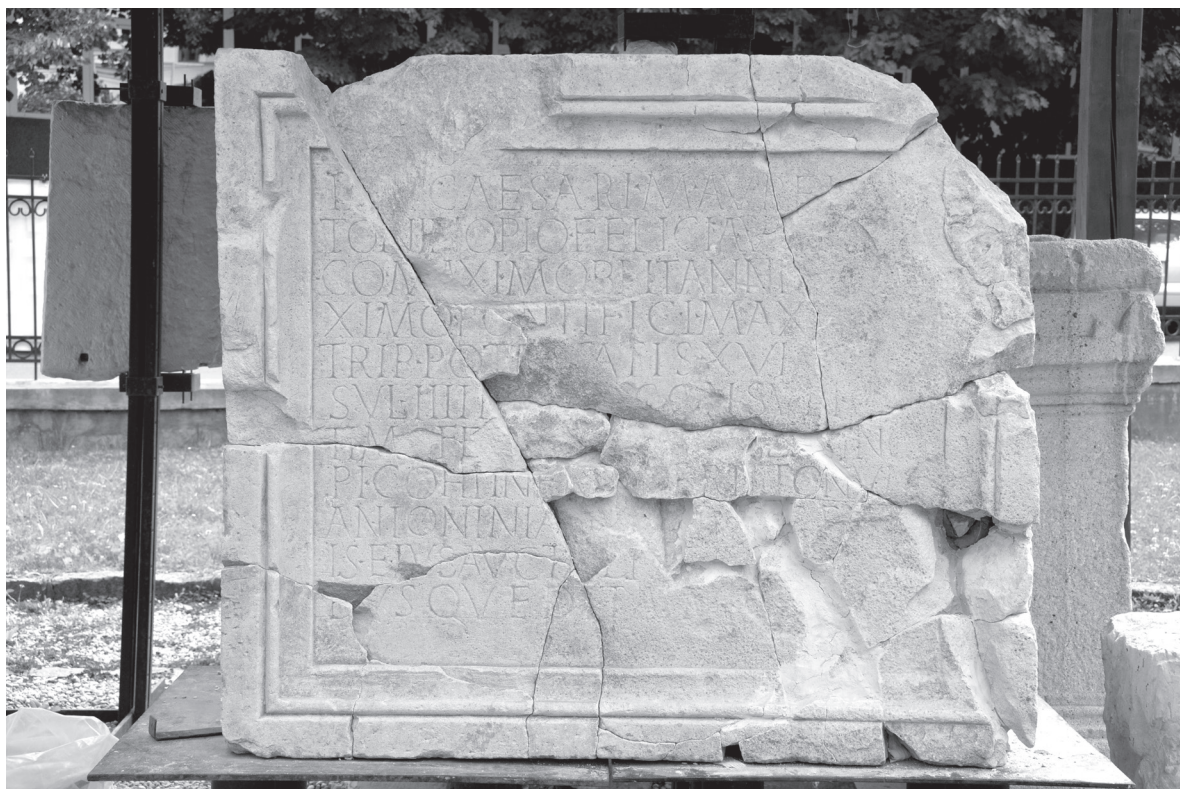
Pl. II. 4. Placa pentru bază de statuie imperială pedestră, după restaurarea jumătății inferioare.

Pl. III. 5. Placa pentru bază de statuie imperială pedestră, în timpul restaurării jumătății superioare.

Pl. III. 6. Placa pentru bază de statuie imperială pedestră, în timpul restaurării jumătății superioare.

Pl. IV. 7. Placa pentru bază de statuie pedestră, după restaurare.

Pl. IV. 8. Propunere de reconstituire a textului (după Ioan Piso, Dan Deac, 2018, p. 757).